

Використана література:

1. Біляєв О.М. Культура мовлення вчителя-словесника /О.М. Біляєв // Дивослово, – 2013. – №1. – С.37-44.
2. Березюк О.С. Моделювання педагогічних ситуацій як засіб підготовки майбутнього вчителя до спілкування з учнями: монографія /О.С. Березюк. – Житомир : ЖДПУ, 2011. – 174 с.
3. Дика Н. Поняття культури мовлення учнів // Дивослово, – 2013. – №2. – С.50-64.
4. Кан-Калик В.А. О профессионально-творческой подготовке учителя /В.А. Кан-Калик // Советская педагогика. – 1990. – № 9. – С.76-83.
5. Коваль А.П. Культура ділового мовлення: писемне та усне спілкування /А.П. Коваль. – 2-е вид. перероб. і допов. – К. : “Вища школа”, 2008. – С.283-290.
6. Кузьмина Н.В. Научно-практические методы анализа педагогической ситуации /Н.В.Кузьмина // Психология - производству и воспитанию. – Л., 2003. – С.211-212.
7. Культура української мови: довідник / авт. колектив: С.Я. Єрмоленко (керівник) та ін./ за ред. В.М. Русанівського. – К. : Либідь, 1990. – 304 с.
8. Палихата Е. Лінгвістичні особливості діалогічного мовлення /Е. Палихата// Дивослово. –1995. – №3. – С.29-31.
9. Паламар Л.М. Проблеми функціонування української мови у вузі в період національного відродження./Л.М. Паламар // Українська мова у вищих навчальних закладах України. – К. : ІСДО. – 1993. – С.3-11.

Попадич Е. А.

СОДЕРЖАНИЕ И СТРУКТУРА ДИДАКТИЧЕСКОГО ПРОЦЕССА ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНОЙ КУЛЬТУРЫ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ

В статье рассматривается проблема содержания и структуры дидактического процесса формирования коммуникативной культуры будущих педагогов высшей школы в целостном педагогическом процессе высшей школы; рассмотрено коммуникативную культуру будущих педагогов высшей школы как систему средств и навыков органичного взаимодействия педагога и студентов, в содержание которой входит обмен информацией, познание личности, проявление воспитательного воздействия, организация взаимоотношений с помощью различных коммуникативных средств; предложено определение понятия «коммуникативная культура будущих педагогов высшей школы».

Ключевые слова: студент высшего учебного заведения, будущий педагог высшей школы, коммуникабельность, коммуникативная культура, моделирование педагогических ситуаций.

Popadych Olena

THE CONTENT AND THE STRUCTURE OF DIDACTIC PROCESS FORMING THE HIGH SCHOOL FUTURE TEACHERS' COMMUNICATIVE CULTURE

The problem of the content and the structure didactic process of the high school future teachers' communicative culture in a high school holistic pedagogical process is considered in the article; the high school future teachers' communicative culture is considered as a system of tools and skills organic interaction between a teacher and students which content includes the exchange of information, individuality knowledges, educational influence display, relationships organization through the various means of communication; the term of "high school future teachers' communicative culture" is proposed to definite. The readiness of the high school future teacher' to communicate with students is the ability to effectively use their gains to improve communication culture. Forming and improving communication culture should be aimed at developing the teacher's professional qualities, his abilities, the ability to skillfully use theoretical knowledge in modeling teaching situations that are a means to improve communication culture. The educational process of specialists' preparation in specialty «Pedagogy in high school» focuses on the formation of an educated, harmoniously developed personality capable of self-education, scientific knowledges constant updating, professional mobility and so on. A special place in training masters should become forming the communicative culture. Teachers and students'- future high school teachers' positive motivation to communicative culture is explained by the professional communication skills including its regulation means of relations with individual and group; intellectual and creative personality formation that has its original oratorical style, have the possibility to make sure a word; knowledge and ability to properly use their professional activities vocabulary. Therefore, the content and structure of the didactic process forming the high school future teachers' communicative culture is so long and difficult, and one of the methods for improving teacher's communication culture is modeling the teaching situations.

Keywords: high school student, the high school future teacher, sociable, communicative culture, modeling the teaching situations.

Подано до редакції 12.10.2016.

УДК 378.011.3-051:316.647.5

© 2016

Ремньова А.Г.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ В УЧНІВ ЗАСОБАМИ ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

У статті проаналізовано сутність толерантності як особистісної якості та важливої складової професійної культури майбутнього вчителя, розкрито складові толерантної особистості майбутнього педагога, теоретично обґрунтовано необхідність підготовки майбутніх вчителів до виховання толерантності в учнів. Звертається увага на особливості підготовки майбутніх вчителів до виховання толерантності в учнів, досліджує виховний потенціал педагогічних дисциплін для формування толерантності майбутніх вчителів.

Ключові слова: толерантність, виховання толерантності, майбутні вчителі, толерантна особистість, педагогічні дисципліни.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Суспільно-політична та духовна ситуація сьогодення, входження України в європейський суспільний простір зумовлює зростання інтересу до більш глибокого аналізу поняття толерантність, яка є важливою координатою людського буття, однією із загальнолюдських цінностей. Тому проблема підготовки майбутніх вчителів до виховання толерантності в учнів основної школи своєчасна і актуальна в нинішніх умовах, коли увага до феномену толерантності значно посилилася, а формування сучасного вчителя, який буде виховувати покоління, здатне жити і працювати в європейських освітніх реаліях, є викликом часу.

Увага до теми підсилюється змінами, що відбулися в українському суспільстві протягом останніх років і суттєво вплинули на погляди вчених у галузі педагогіки та виховання сучасної молоді. Революція гідності, анексія Криму, військові дії на сході України не тільки змінили свідомість українців, підняли їх патріотичний дух, але й сприяли зростанню агресивності, нетерпимості, конфронтації, породили напруженість і непорозуміння у міжособистісних стосунках. Це негативно впливає на розбудову демократичного суспільства у нашій державі, порушує процес виховання загальнолюдських цінностей у молодого покоління.

Отже, сучасне виховання в умовах загальноосвітніх навчальних закладів викликає потребу у теоретичному обґрунтуванні та розробці механізмів підготовки майбутніх вчителів до формування толерантності в учнів основної школи, як однієї з найважливіших якостей особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Аналіз наукової літератури показав, що впродовж останніх десятиріч вітчизняними науковцями активно вирішувалися питання підготовки майбутнього вчителя до виховання учнівської молоді. Проблеми реформування педагогічної освіти, тенденції розвитку вищої освіти, різні аспекти професійної підготовки майбутніх вчителів досліджували сучасні філософи В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремінь, В. Огнев'юк, психологи І. Бех, Л. Божович, В. Моляко, В. Семиченко, педагоги В. Бондарь, Л. Вовк, Г. Троцько, О. Савченко, О. Сухомлинська та ін.

Дослідники проблеми виховання толерантності у підлітків та молоді, основоположники педагогіки толерантності О. Асмолов, Б. Гершунський, Ю. Іщенко, О. Клепцова, В. Тишков, П. Степанов визначили і розробили основні методи і засоби, що сприяють підвищенню ефективності педагогічної роботи по створенню умов для формування толерантної особистості. Вітчизняні вчені Г. Балл, Л. Бернадська, І. Бех, О. Безкоровайна, О. Волошина, О. Грива, Е. Койкова, С. Метліна, О. Швачко розкрили сутність феномену толерантності та дослідили його вплив на формування професіоналізму особистості педагога. Окремі аспекти проблеми виховання толерантності майбутніх педагогів висвітлили у своїх дослідженнях Т. Білоус, О. Матієнко, А. Погодіна, Ю. Тодоровцева.

Незважаючи на суттєвий доробок сучасних вітчизняних та зарубіжних вчених щодо гуманізації професійної свідомості педагогічних кадрів, питання, що пов'язані з формуванням толерантного вчителя, який є організатором толерантних відносин між усіма учасниками педагогічного процесу, залишаються ще не достатньо вивченими і розробленими. Не вистачає конкретних методичних рекомендацій по вихованню толерантності у студентів у процесі вивчення окремих дисциплін.

Формулювання цілей статті... Мета даної статті полягає у теоретичному обґрунтуванні складових толерантної особистості майбутнього педагога, у розкритті особливостей підготовки майбутніх вчителів до виховання толерантності в учнів, у виявленні виховного потенціалу педагогічних дисциплін для формування толерантності майбутніх вчителів.

Виклад основного матеріалу дослідження... Процес гуманізації освітнього простору, перехід до особистісно-орієнтованого навчання та до суб'єкт-суб'єктних стосунків між педагогом та учнем суттєво змінили роль вчителя. Осмислення освітніх реалій сьогодення та змін, що відбуваються під час реформування вищої освіти приводять до думки, що сучасний вчитель має готувати «нові покоління людей, вихованих в єдиній системі цінностей, насамперед політичних і моральних, що за змістом і спрямуванням утверджують високу культуру, толерантність, порозуміння між народами і солідарність»[1, с. 21].

Новий Закон України «Про вищу освіту» особливу увагу приділяє формуванню компетентності майбутніх фахівців, як динамічній комбінації знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти [5]. Професійна компетентність вчителя – це інтегративна особистісна якість, у якій внутрішні ресурси людини, її особисті здібності та якості є джерелом ефективної предметної діяльності в системі освіти. Компетентний вчитель – це особистість, що володіє комплексом професійно значущих для вчителя якостей, має високий рівень науково-теоретичної і практичної підготовки до творчої педагогічної діяльності, до ефективної взаємодії з учнями в процесі педагогічної співпраці на основі впровадження сучасних технологій.

Серед найважливіших професійних якостей сучасного педагога виокремлюють таку якість як толерантність. Вона пронизує всі ключові компетентності і включає в себе ряд важливих характеристик:

терпимість, емпатійність, комунікативність, емоційну стабільність, соціальну активність, достатній рівень культури та освіти; достатній рівень розвитку мислення [2, с. 17]. Толерантна особистість – це людина, яка усвідомлює себе частиною цілісного світу, і водночас розуміє, що всі люди є різними, виявляє повагу та сприймає інші точки зору, але при цьому не відмовляється від своїх переконань і визнає таке право за іншими. Процес виховання толерантності пов'язаний з формуванням самостійності, відповідальності, соціальної активності, розвитком критичного мислення.

Толерантність займає одне з чільних місць у шкалі європейських педагогічних цінностей. Поняття „толерантність” стало вже добре відомим у наш час завдяки зусиллям ЮНЕСКО в галузі нормалізації міжнародних стосунків. Ми розглядаємо толерантність як повагу та визнання рівності, відмову від домінування і насильства, визнання багатомірності і багатоманітності людської культури, норм, вірувань і відмову від зведення цієї багатоманітності до якоїсь однієї точки зору [4, с. 9]. У контексті європейського мислення толерантність – це не лише складова сучасної культури, а й універсальна цінність людства.

Якщо розглядати толерантність як особистісну якість, то слід зауважити, що вона є інтегративною якістю особистості, процес її виховання тривалий і складний. Для того, щоб виховати толерантність у підростаючого покоління необхідно підготувати майбутніх вчителів до виховання цієї якості в учнів там, де отримують вищу освіту майбутні педагоги, адже саме вони мають стати взірцем толерантності у сфері організації навчально-виховного процесу. Як якість особистості толерантність має певну структуру, яку слід враховувати під час підготовки майбутніх вчителів до виховання толерантності в учнів. Більшість дослідників толерантності виокремлюють три або чотири її компонента, наприклад: когнітивного, аксіологічного, інструментального та якісного [2, с. 27] або концептуально-ціннісного, особистісно-мотиваційного і діяльнісно-поведінкового [7, с. 6]. Ми вважаємо, що у структурі толерантності слід виокремити три складових: когнітивну, аксіологічну (ціннісну) та діяльнісну. У процесі підготовки майбутніх вчителів до виховання толерантності в учнів необхідно врахувати всі три компоненти толерантності майбутнього вчителя, адже ця якість має стати складовою його професійної культури.

Когнітивний компонент передбачає наявність у майбутніх вчителів ґрунтовних теоретичних знань з організації та створення толерантного простору у класному колективі, у навчальному закладі. Цей компонент пов'язаний з усвідомленням і розумінням історичних, культурних, релігійних особливостей різних народів; вікових, ґендерних, соціальних відмінностей представників різних груп; розумінням особливостей розвитку сучасного суспільства (ідеали, вірування, історія власної держави та інших країн).

Аксіологічний (ціннісний) компонент толерантної особистості майбутнього педагога забезпечується наявністю певних ціннісних установок щодо мети та завдань виховання толерантності в учнівської молоді, щодо цінності особистості і культури, соціальної відповідальності, подолання стереотипів, упереджень, агресії. Ціннісний компонент толерантності майбутнього вчителя виявляється через систему принципів організації педагогічного процесу, серед яких домінують такі: пріоритет гуманістичних цінностей; ідея духовної свободи людини; визнання самобутності і унікальності кожної людини; віра в невичерпні можливості і здібності особистості; повага до людської гідності; відкритість до сприйняття людських цінностей; орієнтація на діалектичний зв'язок розвитку і саморозвитку особистості; терпимість до думок і поведінки інших людей; зорієнтованість на партнерство і співробітництво. Реалізація цього компоненту сприятиме формуванню рівноправних взаємоповажних стосунків між учасниками навчально-виховного процесу та членами колективу навчального закладу.

На наш погляд, для майбутнього вчителя особливе значення має діяльнісний компонент толерантності, який виявляється через його систему способів педагогічних дій щодо організації, контролю й оцінки якості діяльності учасників навчально-виховного процесу, серед яких: сприймання особистості партнера таким, яким він є; прийняття та розуміння індивідуальності іншої людини; надання недоторканого права особистісної думки; оцінювання особистості згідно Я-концепції; вміння приховувати або згладжувати негативні почуття; вміння вибачати іншому помилки чи ненавмисно спричинені неприємності; терпиме ставлення до професійного дискомфорту; вміння володіти собою і йти на компроміс; уміння безконфліктно вирішувати проблемні педагогічні ситуації [7, с. 22]. Діяльнісний компонент толерантності майбутнього вчителя виявляється також через характер його емоційного ставлення до учасників педагогічної взаємодії, а саме через доброзичливість, ввічливість, щирість, лояльність, стриманість, милосердя, емпатію, справедливість, терпимість. Реалізація цього компоненту забезпечується співпрацею та діалогом між студентом і викладачем, як видами толерантної взаємодії, оптимальним поєднанням традиційних та активних форм організації навчання, інтерактивними технологіями підготовки майбутніх вчителів до виховання толерантності в учнів основної школи. Діяльнісний компонент найяскравіше виявляється під час виробничої практики, коли студенти виконують завдання з організації толерантного освітнього середовища в умовах шкільного навчального закладу, самостійно планують та здійснюють практичну роботу з виховання толерантності в учнів.

Ми розглядаємо толерантність як складову частину комплексу освітніх завдань, тому вважаємо необхідним запровадження цілісної системи роботи з виховання толерантності майбутніх вчителів. Толерантність як особистісна якість майбутніх вчителів має формуватися в процесі навчання, у науково-дослідній роботі, під час виробничої практики, у процесі виховання та самовиховання. Сформованість толерантної особистості майбутнього педагога існує лише при наявності певних критеріїв: соціальної активності; дивергентності поведінки – здатності нестандартно вирішувати звичайні проблеми; мобільності поведінки – здібності до швидкої зміни стратегії або тактики у навчально-виховному процесі з урахуванням обставин; емпатії – адекватного уявлення про те, що відбувається у внутрішньому світі іншої людини; стійкості особи – сформованості соціально-етичних мотивів поведінки вчителя в процесі взаємодії з учнями, колегами і батьками [2, с. 19].

Особлива роль у підготовці майбутніх вчителів до виховання толерантності в учнів належить викладачу ВНЗ, який у процесі спілкування зі студентами може сформувати в них установку на толерантність. Викладач має ознайомити студентів з новими парадигмами вирішення найгостріших проблем сучасного людства, сприяти усвідомленню ними ідеї цілісно-плюралістичного, універсально-унікального характеру історичних подій, налаштувати на оптимізацію розв'язання суперечностей між протилежними тенденціями, подолання односторонності пріоритету кожної з тенденцій. Це допоможе формуванню установки на толерантність, як єдиної можливості урегулювання стосунків між конкуруючими цивілізаціями, культурами, соціальними групами чи окремими людьми [6, с. 47]. Установка на толерантність у подальшому житті допомагатиме майбутнім вчителям усвідомлювати, що суперечності, які виникають між представниками різних світоглядів мають вирішуватися завдяки їх доброзичливій комунікативній взаємодії. Установка на толерантність сприятиме усвідомленню того, що сьогодні необхідно розробити методологію неантагоністичного розв'язання усієї системи суперечностей між особистістю і суспільством, між усіма існуючими соціумами, між людством і природою тощо.

Розвиток толерантності в навчально-виховному процесі ВНЗ має відбуватися шляхом конструктивного діалогу та взаємодії між викладачем і студентом. Важливим завданням викладача вищої школи є така організація життєдіяльності студентів, що породжує ситуації, які уможливають прояви толерантності серед молоді. Тобто створюється спосіб життя, який продукує толерантність та збільшує саму необхідність у ній.

Для формування толерантної свідомості майбутніх вчителів та їх толерантності, як особистісної якості, необхідно залучити виховний потенціал дисциплін педагогічного напрямку підготовки – педагогіки, історії педагогіки, теорії виховання, основ педагогічної майстерності, методики виховної роботи. Розглянемо яким чином ці дисципліни впливають на підготовку майбутніх вчителів до виховання толерантності в учнів основної школи.

Навчальна дисципліна «Педагогіка» є фундаментальною у формуванні готовності майбутніх вчителів до виховання толерантності в учнів. Цільовий компонент цієї дисципліни містить систематизовані знання про навчання і виховання як педагогічні процеси становлення особистості, знайомить студентів зі специфікою педагогічної професії, роллю та завданнями вчителя, навчає орієнтуватися в закономірностях і принципах процесу навчання і виховання, озброює майбутніх педагогів знаннями про різні форми, методи і засоби навчання і виховання, сприяє розвитку практичних вмінь у організації навчально-виховного процесу. У темах змістовного модулю 1 «Загальні основи педагогіки», пов'язаних з професійною компетентністю педагога, педагогічним спілкуванням, особливостями організації педагогічного процесу необхідно сформувати уявлення про цінність та завдання виховання толерантності, обґрунтувати необхідність виховання толерантності в учнів основної школи, стимулювати бажання досліджувати цю проблему і використовувати отримані знання та вміння на практиці, закласти основи толерантної взаємодії майбутніх вчителів з суб'єктами навколишнього середовища.

Підготовка майбутнього вчителя неможлива без вивчення історії педагогіки, яка є не лише галуззю знань, а й суттєвим компонентом історії культури, науки, суспільної думки, моралі, органічно включеним у процес їхнього історичного розвитку [3, с. 5]. Навчальний курс «Історія педагогіки» надає можливість проаналізувати розвиток феномену толерантності в історії педагогічної думки, сформувати почуття причетності до історії української та зарубіжної педагогіки, виробити вміння орієнтуватися в сучасному полікультурному світі та взаємодіяти з представниками інших культур. Вивчення цього курсу сприятиме вихованню національної свідомості, патріотизму, загальнолюдським цінностям і моральним переконанням майбутніх педагогів, пов'язаних зі сприйняттям і визнанням відмінності, інакшості.

Цільовий компонент дисципліни «Теорія виховання» забезпечує різнобічний розвиток людини як особистості і найвищої цінності суспільства, розвиток її розумових, фізичних та естетичних здібностей, сприяє вихованню у майбутніх педагогів високих моральних якостей, поваги до загальнолюдських цінностей, до держави та її історії, до думки інших. Вивчення цієї дисципліни надає можливість закласти психолого-педагогічні засади формування толерантності у майбутніх вчителів, розвинути в них такі складові якості толерантності, як відповідальність, самостійність, вміння йти на компроміс, справедливість, терпимість, стриманість, виваженість, емоційну стабільність, соціальну активність.

Логічним продовженням у підготовці майбутнього вчителя до виховання толерантності в учнів основної школи є навчальна дисципліна «Основи педагогічної майстерності». Вона розкриває сутність складових

елементів діяльності майбутнього педагога: професійної компетентності, педагогічних здібностей, гуманістичної спрямованості особистості; формує навички володіння педагогічною технікою, вміння взаємодії з іншими людьми; сприяє розвитку певних якостей, пов'язаних з толерантністю – оптимізму, креативності, рефлексії, емпатії, комунікативності.

Навчальний курс «Методика виховної роботи» надає можливість майбутнім педагогам усвідомити сутність підготовки вчителів до виховання толерантності в учнів основної школи, навчитися визначати зміст виховання толерантності, виробити уміння розробляти критерії та рівні сформованості толерантної особистості учня, оволодіти методами толерантної взаємодії та способами вирішення конфліктів, що виникають на ґрунті інтолерантності.

Отже, дисципліни педагогічного напрямку підготовки: педагогіка, історія педагогіки, теорія виховання, основи педагогічної майстерності, методика виховної роботи мають достатній виховний потенціал для реалізації завдання підготовки майбутніх педагогів у вищих навчальних закладах до виховання толерантності в учнів основної школи. Аналіз цільових компонентів цих дисциплін показує, що вони містять в першу чергу вивчення сучасних вимог до особистості вчителя, основних напрямків професійної діяльності вчителя; визначення ролі культури освітян у становленні демократичної держави, основних компонентів педагогічної культури та шляхів формування загальної і педагогічної культури майбутнього педагога тощо. Але в процесі вивчення педагогічних дисциплін студенти також оволодівають знаннями про сутність толерантності, усвідомлюють необхідність виховання толерантності в учнів основної школи, знайомляться з основами толерантної педагогічної взаємодії.

Висновки... Таким чином, проблема підготовки майбутніх вчителів до виховання толерантності в учнів основної школи є своєчасною і актуальною. Процес професійної підготовки майбутніх вчителів відповідно до нових освітніх стандартів має бути спрямований не лише на оволодіння ними певними теоретичними знаннями, спеціальними уміннями, навичками і техніками, а також на вироблення у майбутніх фахівців необхідних особистісних якостей, зокрема толерантності. Толерантність як особистісна якість майбутніх вчителів має формуватися в процесі навчання, у науково-дослідній роботі, під час виробничої практики, у процесі виховання та самовиховання. У зв'язку з цим у закладах вищої освіти мають бути створені педагогічні умови, що забезпечують формування толерантності майбутніх вчителів, їх готовності до виховання толерантності в учнів, до співіснування та взаємодії з іншими людьми, спільнотами, обставинами та прийняття їх такими, якими вони є.

Розвиток толерантності в навчально-виховному процесі ВНЗ має відбуватися шляхом конструктивного діалогу та взаємодії між викладачем і студентом. У формуванні толерантної свідомості майбутніх вчителів вагому роль відіграють педагогічні дисципліни, які сприяють розвитку професійної грамотності, усвідомленню необхідності виховання толерантності в учнів, формуванню гуманістичних толерантних стосунків між учасниками навчально-виховного процесу. Але аналіз стандартів вищої освіти та освітньо-професійних програм педагогічної підготовки у вищих навчальних закладах показав, що для ефективної підготовки майбутніх вчителів до виховання толерантності в учнів необхідно розширити кількість дидактичних одиниць, пов'язаних з толерантністю і вихованням толерантності; розробити та запровадити курси дисциплін за вибором чи факультативів відповідної проблематики. Тобто у програмах професійної освіти з педагогіки і психології питання, пов'язані з підготовкою майбутніх вчителів до виховання толерантності, ще мають знайти своє відображення. Проблема підготовки майбутніх вчителів до виховання толерантності в учнів основної школи має багато нерозкритих аспектів і потребує подальшого ґрунтовного дослідження.

Використана література:

1. Андрущенко В.П. Світанок Європи : Проблема формування нового учителя для об'єднаної Європи XXI століття / Віктор Андрущенко. – 3-тє вид. – К. : Знання України, 2015. – 1099[1] с.
2. Грива О.А. Толерантність молоді в полікультурному середовищі: [Монографія] / Грива Ольга Анатоліївна. – К. : Видавництво Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 2007. – 275 с.
3. Вовк Л.П. Історія освіти і педагогіки в загальній, методологічній і професійній культурі майбутнього вчителя : посібник-коментар із пропедевтики вивчення історії педагогіки / Л.П. Вовк ; Мін-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова. – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. – 331 с.
4. Декларація принципів толерантності / [Проголошена та підписана 16 листопада 1995 р.]. – Париж : ООН, 1996. – 16 с.
5. Закон України "Про вищу освіту" від 01.07.2014 №1556-VII [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18>
6. Лекторский В.А. О толерантности, плюрализме и критицизме / В. Лекторский // Вопросы философии. – №11. – 1997. – С.46-54.
7. Тодоровцева Ю.В. Педагогіка толерантності: методичні рекомендації / Ю.В. Тодоровцева. – Одеса : СВД Черкасов М.П., 2004. – 90 с.

Ремнёва А.Г.

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К ВОСПИТАНИЮ ТОЛЕРАНТНОСТИ У УЧАЩИХСЯ СРЕДСТВАМИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН

В статье дан анализ сути толерантности как личностного качества и важной составляющей профессиональной культуры будущего учителя, раскрыты составляющие толерантной личности будущего педагога,

теоретически обосновано необхідність підготовки майбутніх учителів к вихованню толерантності у учасників. Автор звертає увагу на особливості підготовки майбутніх учителів к вихованню толерантності у учасників, досліджує вихователський потенціал педагогічних дисциплін для формування толерантності майбутніх учителів.

Ключевые слова: толерантность, воспитание толерантности, будущие учителя, толерантная личность, педагогические дисциплины.

Remnova A.G.

FUTURE TEACHERS TRAINING ON TOLERANCE EDUCATION OF STUDENTS BY THE METHODS OF PEDAGOGICAL DISCIPLINES

This article is dedicated to the problem of future teachers training to give tolerance education to basic school students. This problem is of current interest in nowadays circumstances, because tolerance occupies one of the main places in the scale of the European pedagogical values and is an universal mankind value. Forming of modern teacher, that will bring up a generation capable of living and working in European educational realities, has to plug in preparations of future teacher to tolerance education of students. The author has analyzed the essence of tolerance as a personal quality and an important constituent of the professional culture of a future teacher, exposed tolerant teacher's personality constituents such as: cognitive, axiological and practical. Article states that a process of tolerance education is difficult and time-consuming; future teachers training on tolerance education of students requires the input of the integral system of work. Tolerance as a future teacher's personal quality must be formed in the process of studies, scientific-research work, during internship practice, process of education and self-education.

The author points to the special role of teacher in future teachers training on tolerance education of students, who has to plug in tolerance in students' mindset while communicating with them. It will help future teachers to resolve contradictions that arise between the representatives of different world views due to benevolent communicative cooperation.

In this article the educational potential of pedagogical disciplines (pedagogics, history of pedagogics, theory of education, pedagogical mastery basics) is explored for future teachers preparation to give tolerance knowledge to students. The cycle of pedagogical disciplines should provide the study of theoretical principles and mechanisms of forming students' tolerant consciousness by future teachers help them to acquire skills of tolerant pedagogical cooperation.

In the end the author marks that the problem of future teachers training to give tolerance education to students has many unexplored aspects and needs further fundamental research.

Keywords: tolerance, education of tolerance, future teachers, tolerant personality, pedagogical disciplines.

Подано до редакції 09.11.2016.

УДК 378:6:62

© 2016

Федорова О.В.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ НАВЧАННЯ ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розглядаються інноваційні підходи навчання технічних дисциплін у процесі підготовки вчителів технологій. Акцентується увага на вимогах до особистісних та професійних якостей вчителя технологій, що висуваються, які повинні ґрунтуватися на глибокій професійній компетентності вчителя. Підкреслюється, що принциповою особливістю інноваційного підходу до підготовки педагогічних кадрів, професійні обов'язки яких пов'язані з формуванням технічних знань є орієнтація їх на фундаменталізацію науково-технічних знань. У зв'язку з цим робиться ставка на дедуктивний метод дослідження і висвітлення матеріалу.

Ключові слова: інновації, технологічна освіта, навчання технічних дисциплін, професійні компетентності.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Перехід України на інноваційний шлях розвитку викликає необхідність підвищення рівня і посилення інтенсивності професійної підготовки вчителів. Одним із головних напрямів професійного формування майбутнього вчителя освітньої галузі «Технологія» є техніко-технологічна підготовка, яка направлена на набуття технічної грамотності, технологічної умілості і технологічної вихованості. Це передбачає зміну підходів до навчання педагогічних кадрів для інноваційної діяльності шляхом надання їм випереджальних знань і освоєння методів рішення задач спрямованого структурно-параметричного синтезу конкурентоспроможних технічних рішень, що є обов'язковою умовою планового створення лідерських інновацій, які розширюють межі світових науково-технічних знань.

Розглядаючи суть технологічної освіти, більшість вітчизняних та закордонних науковців вважають, що вона має інтегративну основу, включаючи в себе сукупність елементів політехнічної освіти, трудового виховання, професійного навчання, і передбачає формування широкого загальнокультурного кругозору, технологічного розвитку, підготовленості до самостійної практичної діяльності та отримання професії [5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми... Проблемам фахової, методичної підготовки вчителів технологій (трудоного навчання) присвячено багато праць провідних вітчизняних дослідників: В. Андріяшина, І. Волощука, А. Вихруца, О. Гедвілло, В. Гетти, Р. Гуревича, О. Коберника, М. Корця, В. Кузьменка, В. Мадзігона, Л. Оршанського, В. Сидоренка, В. Стешенка, Г. Терещука, В. Титаренко, Д. Тхоржевського, М. Янцура та ін.